

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פגדולי ישראל,
על מדות טובות
שטביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש ז' חשוון תשע"ב: הזדקת נרות - ירושלים 4:00 תל-אביב 4:14 חיפה 4:03 מוצאי שבת - ירושלים 5:15 תל-אביב 5:16 חיפה 5:14 ר"ת 5:51

פרשת ויצא

הסתפקות ושמח בחלקו

להסתפק במה שחננו השי"ת ולשמוח בחלקו !

נלמד מהפסוק: "ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (פרק כח-כ)

וּכְתַב לַלְמוּד מִכָּאן הַחוּבַת הַלִּבְבוּת (שַׁעַר הַבְּחִינָה פ"ה) כִּי "זֹאת שְׁאֵלַת הַצְּדִיקִים מֵאֵת ה' . לא יִשְׁאַלוּ הַמּוֹתְרוֹת, רַק הַדָּבָר הַהִכְרָחִי בַלְבַד, שֶׁאֵי אִפְשָׁר לוֹ לְאָדָם שִׁיחִיה בַלְעֲדָיו. וּבִידוּעַ כִּי נְטִיית הָאָדָם אַחֵר בִּקְשַׁת הַמּוֹתְרוֹת, הוּא גּוֹרֵם לוֹ מֵהוּמוֹת רַבּוֹת, וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ יִרָא אֶת ה', רֵאוּי לוֹ שִׁיחִיה שִׂמְחָה בַחֲלָקוֹ וְשִׂיסְתַּפֵּק בְּמוּעֵט, וְשֶׁלֹּא יִתְאוּה הַמּוֹתְרוֹת, וְיִיטִיב לָבוֹ בִּירֵאת ה'".

כְּשֶׁבִיקֵר פֶּעַם הַגֵּאוֹן רַבִּי מִיכָל יְהוּדָה לִיפְקוּבִיץ זצ"ל בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַגֵּאוֹן מְטַעֲפֵלִיק - הַגֵּרֶשׁ"א פּוֹלוֹנְסְקִי זצ"ל [שְׁהִיָּה גַר בְּדִירַת מֵרַתֵּף בְּשִׁכּוֹנַת "בֵּית יִשְׂרָאֵל" וּמִי הַגְּשָׁמִים הֵיוּ דוֹלְפִים לְתוֹךְ הַדִּירָה] שׁוֹרְחוֹ בִּינְיָהם עַל מַעֲלָתָם הַנִּשְׁגָּבָה שֶׁל אֱלוֹ הַחַיִּים מֵתוֹךְ הַדַּחֵק וּמִסְתַּפְקִים בְּמוּעֵט, וְעַם זֹאת עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּשִׂמְחָה וּבְאוֹשֵׁר.

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַבָּיָא הַגֵּאוֹן מְטַעֲפֵלִיק אֶת דְּבָרֵי חו"ל בַּגְּמָרָא (סוּטָה מַט.). "כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מֵתוֹךְ הַדַּחֵק, תִּפְלָתוֹ נִשְׁמַעַת, וּמִשְׁבִּיעֵינְךָ אוֹתוֹ מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה שְׁנֹאמַר וְהָיו עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךְ". וְתַמָּה הַגֵּאוֹן: אִיזָה קֶשֶׁר וְשִׂיכּוֹת יֵשׁ בֵּין הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מֵתוֹךְ הַדַּחֵק ל"וְהָיו עֵינֶיךָ"!!

וּבִיאָר, כִּי לַלְמוּד תּוֹרָה בְּנִקְיֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם, שִׁיךְ רַק כֹּאשֶׁר הַלִּימוּד הוּא מֵתוֹךְ הַדַּחֵק שֶׁאֵין לַלּוֹמֵד שׁוֹם חֲשִׁבוֹנוֹת שֶׁל נִגְיָעוֹת [הֵיינו לְהַשִּׁיג מִכֵּךְ אִיזוֹשְׁהִי הַנָּהָה גְּשְׁמִית]. כְּשֶׁלּוֹמֵד בְּדֶרֶךְ זֶה בְּלִי לְחַפֵּשׂ רוּוּחִים נוֹסְפִים - זֶהוּ לִימוּד הַתּוֹרָה הַרְצוּי לִפְנֵי הַקַּב"ה. וּבִשְׁעַת לִימוּדוֹ הַשְּׂכִינָה עִמּוֹ "כִּי ה' יִתֵּן חִכְמָה מִפִּי דַעַת וְתִבּוֹנָה". וּבִכֵּן זֹכֶה ל"וְהָיו עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךְ". הֵיינו רֵאִיית הַחִכְמָה שֶׁמִּקְבֵּל מֵהַקַּב"ה וּמִשְׁבִּיעֵינְךָ אוֹתוֹ מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה.

וּכְשֶׁדִּבֵּר רַבִּי מִיכָל יְהוּדָה בְּעֵינֵי זֶה שֶׁל הַסְּתַפְקוֹת בְּמוּעֵט, לִפְנֵי תַלְמִידָיו, אָמַר לָהֶם, בֵּין הֵיטֵר, אֵת הַדְּבָרִים הַבָּאִים: "דּוֹמְנִי שֶׁהַמְצַב הַגְּשָׁמִי, כִּפִּי שֶׁהָיו חַיִּים בִּישִׁיבוֹת לִפְנֵי עֶשְׂרוֹת שָׁנִים, מִסְתַּבֵּר שְׁבִזְמִינֵנו לֹא הָיו מִסּוּגִלִּים לְעַמּוּד בְּנִסְיוֹן כֹּזֵה. כִּי עֲכָשִׁיו מִפּוֹנְקִים הִרְבֵּה. מִפְּנִקִּים אוֹתָם מֵהַבֵּית... בִּימֵים הָהֵם מִי חָשַׁב עַל "חֲלִיפָה"? מִי חָשַׁב עַל "כּוּבַע"?... לֹא הָיָה כְּלוּם וְלֹא דָרְשׁוּ כְּלוּם. לֹא הָיָה חֶסֶר כְּלוּם... הַיּוֹם הַחִינּוּךְ בְּבִתִּים הוּא אַחֲרֵת, הַפִּינּוֹק, הַמּוֹתְרוֹת וְהַבִּיקוּשׁ, שׁוֹנָה הוּא, אִפִּילוֹ אֲצִלְנוּ. פֶּעַם הַחֲלֵק הַגְּשָׁמִי הָיָה מִצּוֹמְצֵם בַּתְּכִלִּית".

וְהוֹסִיף רַבִּי מִיכָל יְהוּדָה: בּוֹזֵמֵן שְׁלַמְדָּתִי בּוּוִילָנָא בְּשַׁנַּת תְּרַצ"ב בִּישִׁיבַת רַמִּיִּלְס, הַמְצַב הַגְּשָׁמִי הָיָה מִמֶּשׁ נוֹרָא... וּבְכֹל זֹאת לֹא הָיו נִשְׁבָּרִים מִמְצַבִּים אֱלוֹ, אֲלֵא יִשְׁבוּ וּלְמַדּוּ! כִּי אֱלוֹ הַזּוֹכִים לַלְמוּד תּוֹרָה מֵתוֹךְ הַדַּחֵק, מִרְגִּישִׁים בְּעוֹנֵג לִימוּד הַתּוֹרָה, עַד שֶׁלֹּא חָשׂוּ בַחֲסָרוֹן כָּל דָּהָר...

זְכוּרֵי שְׁבִימִים שֶׁלֹּא הָיָה לְבַחּוּרִים מֵה לְאֹכֹל, מְרׁוּב הַדַּחֲקוֹת שֶׁשֶׁרְרָה בִּישִׁיבָה, הָיָה גַם הַרְבֵּי צֵם, אָף שֶׁבִּיתוֹ הָיָה אוֹכֵל!... (עַפ"י דְּרַבִּי חַיִּים).

יַעֲקֹב אֲבִינוּ בִּיקֵשׁ "לֶחֶם לְאֹכֹל וּבִגְד לְלַבּוֹשׁ". שֶׁכֵּן הַלֶּחֶם מִסְמֵל אֶת הַמְזוּן הַנֶּצְרֵךְ בְּיוֹתֵר שֶׁלְעַדּוֹ א"א לַחַיּוֹת. אֲבֵל בֶּשֶׂר, לְמַשֵּׁל, נִחְשָׁב מוֹתְרוֹת. הוּא שְׁאִמְרוֹ חו"ל (יּוֹמָא עַה): [עַל דּוֹר הַמְדַבֵּר]: בֶּשֶׂר שְׁאֵלוֹ שֶׁלֹּא כַהוּגֵן נִיתֵן לָהֶם שֶׁלֹּא כַהוּגֵן [בְּלִילָה]. לֶחֶם שְׁשָׁאֵלוֹ כַהוּגֵן [רַש"י: שֶׁא"א לְהִיּוֹת בְּלֹא לֶחֶם], נִיתֵן לָהֶם כַהוּגֵן [בְּבוֹקֵר].

אָמַר עַפ"י"ז הַגַּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי שְׁלִיט"א, בְּדֶרֶךְ צַחוֹת: כְּשֶׁפְּרַעָה חָלַם עַל הַפְּרוֹת הַשְּׁמֵנוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת עַל יַדִּי הַרְזוֹת, חוֹזֵר לִישׁוֹן. וְאֵילוֹ כְּשֶׁחָלַם עַל הַשִּׁיבּוּלִים הַמְלֵאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת עַל יַדִּי הַצְּנוּמוֹת וְהַשְּׁדוּפוֹת, הַתְּפַעְמָה רוּחוֹ. מִדּוּעַ? הַתְּשׁוּבָה: כְּשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יְהִיָּה בֶּשֶׂר, לֹא דָאָג וְהִלֵּךְ לִישׁוֹן. שֶׁכֵּן אִפְשָׁר בְּלִי זֶה. אֲבֵל כְּשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יְהִיָּה לֶחֶם, לֹא יִכּוֹל הָיָה לְהִרְדֵּם!

"לא חסר לי דבר..."
פֶּעַם נִכְנַס אֶל הַגַּה"צ רַבִּי מֵרְדֵכִי צוֹקֶרְמָן זצ"ל גְּבִיר גְּדוֹל יָרָא שָׁמַיִם, בַּחֲבֵרַת שׁוֹתְפוֹ הַרְחוּק מַחֲיֵי תוֹרָה, כְּדִי לְהַתְּבַרֵךְ מִפִּיו. לְקֵרָאת צֵאתָם בִּיקֵשׁ הַגְּבִיר לְהַנּוֹת אֶת רַבִּי מֵרְדֵכִי מִמְמוֹנוֹ, וְהִצִּיעַ לוֹ סְכוּם שֶׁל עֶשְׂרֵת אֲלָפִים דוֹלָר! דָּחָה רַבִּי מֵרְדֵכִי אֶת הַהֲצָעָה בְּאִדְיָבוֹת וּבִפְשׁוּטוֹ.
הַשׁוֹתֵף שֶׁלֹּא הֵבִין כֹּלל בְּטִיבוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי הַיִּשְׁשִׁי, אָמַר לְרַעְהוֹ בְּאִנְגְּלִית: "בְּטַח הוּא רוֹצֵה יוֹתֵר..."
נִיסָה הַגְּבִיר לְהַכְפִּיל אֶת הַסְכוּם, וְרַבִּי מֵרְדֵכִי עוֹמֵד בְּסִרּוּבוֹ. נִיסָה שׁוֹב וְשׁוֹב עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמֵאָה אֲלָף דוֹלָר...
מִשְׁרָאָה רַבִּי מֵרְדֵכִי כִּי הָלָה אֵינוֹ יוֹרֵד לְסוּף דַּעַתוֹ, הַבְּהִיר לוֹ בַּחִיּוּכוֹ הַמְּלַבֵּב: "אֵינְנִי זָקוּק לְכֶסֶף, רַק בְּעִבּוּר מַעַט אוֹכֵל בְּמִשְׁךְ הַשְּׁבוּעַ, וְשִׁקְלִים אַחֲדִים לְמִקּוּוָה בְּיוֹם שִׁישׁ... יוֹתֵר מִכֵּךְ לֹא חֶסֶר לִי דָבָר, וְאֵינְנִי זָקוּק לְכָלוּם..."
יַחִיד וְדוּרוֹ

מעשר כספים

מצוה להפריש מעשר או חומש מרכושו לצרכי צדקה והחזקת תורה!

נלמד מהפסוק: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (פרק כח-כב)

והוא בדעת זקנים (מהמדורש) "יעקב תיקן לתת מעשר מן הממון". ובגמרא למדו חז"ל מכפל הלשון "עשר תעשרנו" על מעשר כפול, היינו חומש. שכן אמרו: באושה התקינו, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש (כתובות נ.).

נשאלה שאלה בילדה שהיתה זקוקה לתרומת ריאה, ואנשים בארץ תרמו מאות אלפי דולרים למען הילדה, ובהם אנשים שהרימו תרומתם מכספי מעשר כספים. והנה נתברר לבסוף שילדה זו היתה גויה, ונסתפקו התורמים האם יכולים להמשיך ולחשב את כספי התרומה על חשבון המעשר, או שמא לאחר שנתברר שהילדה נכרית אי אפשר לתרום לה מכספי מעשר?

שאלה זו הגיעה לפתחו של הגר"י זילברשטיין שליט"א, והשיב, שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים האם ניתן להשתמש במעשר כספים לכל דבר מצוה או שמיועד רק לעניים. הרמ"א (יו"ד רמ"א) כתב: "ואין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה, כגון נרות לבית הכנסת, או שאר דבר מצוה, רק יתנו לעניים". לשיטה זו נראה שלא יצאו התורמים ידי חובת מעשר כספים בתרומתם לנכריה, שכן אף שיש מצוה לפרנס עני עכו"ם עם עניי ישראל, אין זו אלא מצות מניעת איבה אך לא מצות צדקה, וא"כ צריכים הם להפריש שוב ממונת המעשר צדקה לעניי ישראל.

ואולם הש"ך (ס"ק ג) סובר שכל מצוה שתבוא לידו, כגון להיות סנדק או להכניס חתן וכלה לחופה, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאלם לאחרים, אם לא היה יכול לעשות המצוה בלי מעות המעשר, יכול לקנות בהם את המצוה. לפי שיטה זו ניתן לומר שיצאו ידי חובת המעשר משתי סיבות:

א) מכיון שמפרנס עניי עכו"ם עם עניי ישראל, נמצא שזה מצוה ואפשר במעות מעשר. **ב) התורם** הרי חשב שהילדה יהודיה וא"כ קיים בה מצוה להחיותה שהרי היה חייב מהתורה להצילה ולכן קיים המצוה אף שנתברר לבסוף שהיתה נכריה.

ואולם כשהציע הגר"י את תשובתו לפני הגר"ש אלישיב שליט"א, טען הגר"ש, כי לקיום המצוה של מפרנס עניי עכו"ם וכו' משום מניעת איבה, די לכך בתרומה צנועה של עשרה שקלים, ואין צריך לסכום גדול יותר. נמצא שכל סכום שנתרם מעבר לכך אינו למצוה ולא יצא ידי חובת מעשר. ואולם לטעם הב' אכן היה אפשר לתת סכום גדול יותר.

למי לתת את כספי המעשר?

העיד כ"ק האדמו"ר מגור בעל הפני מנחם: שמעתי מעשה מאיש נאמן, שפעם שאל אחד את החזון איש, האם הוא יכול להחשיב כ"מעשר כספים", את התרומה שנותן לישיבה עבור לומדי תורה צעירים, אף שאין זה צדקה לעניים?
התרגש החזון איש והשיב: "אדרבה, עיקר המעשר הוא לתת לחם לתלמידי חכמים!"
קובץ "צוהר" חלק ז

"צריכים לדעת למי לתת וכמה לתת..."

מעשה באברך מחסידי הצדיק רבי בונים מפשיסחה זצ"ל שגילה מדה יתירה של נדבות ופיזור ממון לנצרכים. ומכיון שאותו אברך היה מטופל באשה ובנים, התרעמו אלו, שהם סובלים ממש מחרפת רעב ואין להם מושיע.

הגיעה תלונתם לאזני רבי בונים, ומיד ציוה לזמן אליו את האברך וכה אמר לו: **החזוה מלובלין** אמר על הפסוק "ועקב איש תם" שיעקב אבינו היה "איש" וגם "תם". מצד אחד ידע מתי נהוג בתמימות להיות "תם". אך מצד שני ידע גם מתי צריכים להיות "איש". ובשעת הצורך השכיל לעמוד על שלו במאבקו עם עשיו ולבן.

והוא הדין בכל המדות הטובות שאנו מצויים לדבוק בהן, ודאי שמתן צדקה לנצרכים הוא מעשה טוב, אבל צריכים לדעת למי לתת, מתי לתת וכמה לתת. וכבר הורו לנו חז"ל הלכה פסוקה בעניינה: המבזבז [ממונו לצדקה], אל יבזבז יותר מחומש" (כתובות סז:). ומה עוד כאשר עניי ביתך קודמים. ופסוק מפורש הוא "ומבשרך לא תתעלם".

פרפראות לתורה

איסור גזל

שלא לבוא לידי גזל מכל אשר לרעהו!

נלמד מהפסוק: "וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה" (פרק ל-יד)

וכתב רש"י: להגיד שבחם של שבטים. שעת הקציר היה ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו. עכ"ל. ובגמרא שאלו חז"ל, לאיזה צורך מודיענו הכתוב ש"בימי קציר חטים" היה הדבר? מאי נפקא מינה? "אמר רבא בר רב יצחק אמר רב, מכאן לצדיקים שאין פושטין ידיהם בגזל" (סנהדרין צט:). **ידועים** דברי חז"ל בגמרא (חולין צא.) על הפסוק "ויותר יעקב לבדו" - מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם. וכל כך למה? לפי שאין פושטין ידיהם בגזל. וצריך להבין: הרי לכאורה מה "שאין פושטין ידיהם בגזל" צריך להיות טעם לאידך גיסא, שהממון אינו חביב עליהם, ולכן אינם גוזלים!

יתירה מזו הקשה רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו בן יהודע): וכי זההירות מאיסור גזל היא נחלת הצדיקים בלבד?!

אלא מבאר ה'בן יהודע' שודאי אין מדובר כאן בגזל ממש, אלא חז"ל באים ללמדנו שהצדיקים מחמירים על עצמם שלא לגזול אפילו דבר מועט דלא קפדי אינשי עליה, כגון ליקח קיסם מאגודה של עצים. כי גם דבר זה נחשב אצלם לגזל. על כן מייקרים הם את ממונם בביתם שלא לאבד אפילו דבר מועט, כפי שמצינו אצל יעקב שחזר על פכים קטנים שאין נחשבים כלום לפי עושרו, זאת כדי ללמד את בניו ובני ביתו שלא יזלזלו בגזל אף של דבר מועט.

לדאוג גם לכשרות הממון...

לפני החפץ חיים בא אחד מחשובי תלמידיו ובישר לו כי הצליח לרכוש לעצמו תפילין מהודרות ביותר, ופירט לו את מגוון ההידורים בפרשיות, בבתים וברצועות, בהתאם לכל החומרות. שאלו הח"ח: "מה מחיר שילמת עבור התפילין?" והשיב: שמונה עשר רובל!

לשמע הסכום, שהיה בשעתו גדול מאוד ביחס למחיר הרגיל של זוג תפילין, החל הח"ח לנוד בראשו בתמהון כשהוא מדבר כאילו לעצמו וכך אמר:

"**אדם** דואג לתפילין כשרות, ואינו דואג לפרוטת כשרה... ח"י רובלים, שילמתם בעד תפילין מהודרות! האם נזהרו לדקדק שגם השמונה עשרה רובל יהיו מהודרים, כשם שדקדקו בתפילין שתהיינה מהודרות? ומי יודע היאך השיגו את הח"י רובל, אם לא שהרעיבו עצמם וחסכו מדמי ה"חלוקה" שמקבלים בישיבה... והרי חשש גזל יש בדבר. כי הנדיבים תומכי הישיבה נתנו הכסף על מנת שיבריאו באוכל ויהיו בראים וחזקים ללימוד תורה, ועכשיו שמנע פרוסת לחם מפיו לצורך התפילין ונחלש בגופו, הרי שמעות שהשתמש בהם לרכישת התפילין אולי היו גזולות בידו..."

"**אמנם** ראוי מאד להדר במצוות - הפטיר הח"ח - אבל יש להדר שגם הממון יהיה כשר בתכלית ההידורים..."

הרב מפוניבז'

להכיר בטובה שמקבל ממטיבו ולהודות לו על כך!

נלמד מהפסוק: "ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה" (פרק כט-לה)

ואמרו חז"ל (ברכות ז:): מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאה לאה והודתו, שנאמר הפעם אודה את ה'. וכתב רש"י: "לפי שראתה ברוח הקודש שיעקב מעמיד שנים עשר שבטים ולו ארבע נשים, כיון שילדה בן רביעי הודתה על חלקה שעלה לה יותר מן החשבון המגיע לה.

אין לך אדם שלא נעשה לו נס

כתב הקב הישר (פרק יח): תיקנו חז"ל לומר בכל יום "מזמור לתודה"... שצריך אדם להודות בכל יום ויום... כי אין בעל הנס מכיר בניסו... ואין לך אדם שלא נעשה לו נס, בפרט בדורות האלו אשר הצרות מתגברות בכל יום ויום... וכל מי אשר משפיע עליו הקב"ה שפע של ברכה, שזכה לישוב בביתו בהשקט ובבטח, ופרנסתו סדורה שצריך ליתן שבח והודיה להקב"ה על זאת".

גם הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ** זצ"ל כתב (בספרו **יערות דבש**): "יתן לה' שבח על נפלאותיו, כי אין בעל הנס מכיר בניסו (נדה לא). ובכל יום יקרה לאיש הישראלי נסים רבים ואין מרגיש, כדכתיב (תהלים קלד) "לעושה נפלאות גדולות לבדו". הרצון כי הקב"ה מכיר בנפלאות ונסים ואין בן אדם מכיר. ולולי נסי ה' כבר ח"ו תמנע לגוע, כי כל שרי מעלה ומזלות רקיע לוחמים נגדינו, כדכתיב (תהלים נ"ג) "רבים לוחמים לי מרום".

"וביחוד" - מוסיף היערות דבש - "יתן הודאה על החזרת נשמתו, כמבואר בזוהר (ע"ג קט): האי מאן דיהיב פקדון לחברו והוא חייב לו, הלא תופס הפקדון בשביל החוב. ואנו מפקידין כל לילה הנשמות בידו, ומחזירן לנו בכל יום, ואינו תופסן בשביל מה שאנו חייבים לו בעוונותינו הרבים רוב החובות. ולכן אמר בזוהר, שיש ללמוד ממנו שאין לתפוס פקדון חבירו אפילו הוא חייב לו חוב, ומאן דתפס לית ביה הימנותא קדישא, ולכך אנו צריכים להודות ולשבח". עכ"ל.

מובא בספה"ק שבזה עצמו שמודה ומשבח להשי"ת על כל הטובות, זוכה שהשי"ת ימשך וישפיע עליו טובות וישועות. ישנם הרבה פסוקים שרומזים על כך. [כגון: "עזי וזמרת י"ה" - כשנזמר ונודה לה', אזי - "ויהי לי לישועה". או: כש"יודו לה' חסדו", אזי: "ונפלאותיו לבני אדם" וכן "שירו לה' ברכו שמו" - זוכים ל"בשרו מיום ליום ישועתו". ועוד כהנה רבות ואכה"מ. חשבנו להמליץ על כך, בדרך צחות, שזה כוונת הנוסח שאומרים ב"מודים דרבנן": "כן תחיינו ותקיימו" וכו', באיזו זכות מבקשים אנו כל זאת? "על שאנחנו מודים לך" - בזכות שמודים ומשבחים על הטובה].

כגודל הנס וריבוי הטובה כן חובת ההודיה

בברכת "מודים" [שבשמו"ע] בה אנו מודים להשי"ת על כל הטובות, הניסים והנפלאות שעושה עמנו בכל יום, תיקנו חז"ל לומר בנוסח זה: "נודה לך... על חיינו המסורים בידך... ועל ניסך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת..."

וביאר הגאון **רבי יצחק מאלצן** זצ"ל (מובא ב**סידור אשי ישראל**) עפ"י דברי **החובת הלבבות** (שער עבודת האלוקים פ"ו) שישנן כמה דרגות של הודיה לבורא (ית"ש: א) להודות להשי"ת על כל מה שמחיה ומטיב הטבה כללית עם כל ברואיו, וזה המחייב הכולל והיסודי להשתעבד לבורא ולעבדו. וזה כולל את כל בני האדם, וכמובן עם ישראל בכללם.

ב) מה שמטיב הקב"ה עם עם-ישראל יותר משאר האומות בהוציאו אותם מארץ מצרים ביד חזקה וכו' ובחר בהם לעשותם עם סגולה מכל העמים, וזה מחייב אותם ביתר הודיה ושעבוד על ההודיה הראשונה.

ג) הטובה האישית שמטיב הקב"ה עם כל יחיד ויחיד, שממלא חסרונו של כל אדם בהשגחה פרטית. על כל טובה כזו מחייבו בהודאה ועבודה יתירה להשי"ת.

עפ"י? מבאר הגר"י מאלצן שזהו כוונת הנוסח בברכת מודים: **א)** "על חיינו המסורים בידך" - זה כולל כל באי עולם. **ב)** "על ניסך שבכל יום עמנו" - עם עם-ישראל. **ג)** "ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת" - מה שעושה עם כל יחיד ויחיד. עכ"ד.

ואולי אפשר בדרך זו לבאר גם את המשך: **א)** "הטוב כי לא כלו רחמיך" - זה על כללות העולם. כמו שכתוב "טוב ה' לכל רחמיו על כל מעשיו". **ב)** "והמרחס כי לא תמו חסדך" - זה על ישראל. כנאמר "וחסד ה' מעולם ועד עולם" - על יראיו" וכן רומז הפסוק "הללו... כי גבר עלינו חסדו", וכמו שמברכים "הגומל חסדים טובים - לעמו ישראל".

כוחה העצום של הודיה להקב"ה

מעשה בשני אנשים שהיו מהלכים בדרך למסחרם. פגשו באדם שהיה סומא בשתי עיניו, הוציא האחד מעות מכיסו ונתן לסומא. אמר הלה לזה שהלך עמו: "תן לו גם אתה כמו שאני נתתי..." אך ההוא השיב: "איני נותן לו כלום משום שאיני מכירו כמודך, ויפה עשית שנתת לו". והמשיכו לדרכם.

והנה פוגשים הם במלאך המות אמר להם: "להיכן אתם הולכים?" אמרו לו "לסחורה". והם לא ידעו שהוא מלאך המות. מיד אמר להם "אני מלאך המות!" פחדו ונפלו על פניהם. אמר מלאך המות לאיש שנתן צדקה לסומא: "אתה נפדת ממות", וקרא עליו המקרא "והלך לפניך צדקך..." ולשני אמר: "כבר סופך בידי והגיע יום מיתתך..."

התחנן האיש: "אני וחברי באנו יחד והוא חוזר לביתו ואני אמות בכאן?" אמר לו: "שוטה שבעולם! אדם פירש בספינה, אם לא יתקן אותה בארץ, מה יעשה בתהומות כשבאים עליו גלי היס? כן מי שלא יתקן עצמו בחייו מה יעשה במיתתו? ועכשיו מה שעשית עשוי... שהגיע זמנך למות..."

אמר לו האיש: "אם כן המתן לי עד שאלך לספר בשבחו של מקום על כל מה שעשה והטיב עמי". אמר לו מלאך המות: "מאחר שאתה מבקש לספר בשבחו של מקום יוסיפו שנותיך!" (עפ"י המדרש)

[רואים ממעשה זה עד כמה גדול כוחה של הודאה ושבח להשי"ת לבטל גזרת מות שכבר נגזרה עליו ולהוסיף לו שנות חיים].

אורחות יושר

להכיר בטובה... ולהודות

בליל שבת ירדו בני ישיבת אור ישראל בפ"ת לסעודת השבת. והנה גם ראש הישיבה הגאון **רבי יעקב ניימן** זצ"ל יורד עמהם. לא לסעוד עמהם כי אם להודות! להודות לצוות העובדים ולברכם בברכת "שבתא טבא" בפנים מאירות, מפיקות הכרת תודה על טרחתם...

רבי יעקב עמל ויגע להשביח בנפשו קניית מדה זו של הכרת הטוב. וכשבא מעשה לידו, לא נח ולא שקט עד אשר שילם תודתו לרעהו עד לפרטי פרטים, כעובדה הבאה:

מאן דהו הסיעו במכוניתו, ולאחר שהרבה עליו רבי יעקב בתודות וברכות, עדיין חכך בדעתו שמא לא הודה לו די הצורך... בשובו לביתו, נטל רבי יעקב את קולמוסו והעלה על גבי הכתב אגרת - תודה מיוחדת, אותה שיגר לאותו נהג...

דרכי מוסר

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

מי כעמך ר' ישראל !

במסדרונות העירייה. ביותר ממקרה אחד שילם מכיסו הפרטי עבור תושבים שהתקשו לסלק את יתרת חובם במחלקת הארנונה!

כי כאשר מונחות על עיניך משקפיים של חסד, אתה לא זקוק לשלט של "ארגון" כדי להפוך לתעשיית חסד! וכאשר אתה לא "ארגון חסד", עם "שעות פעילות" ממילא כל חיך משתלבים במעשי חסד. בדיוק כך הפך רכבו הפרטי למעין רכב ציבורי, בעודו ממחר לדוגמא מידי מוצאי שבת להחזיר מתפללים מבית הכנסת לביתם, למרות שהוא בעצמו התפלל ליד הבית ובכלל לא נזקק לנסוע לשום מקום. לשם כך היה מתניע את הרכב במיוחד לאחר הבדלה, כשבני ביתו כבר יודעים שאי אפשר לקחת את הרכב לשבתות מפני "ההתחייבות" הקודמת שיש לו...

* * *

לפני שנים רבות הכיר במרכז ירושלים אדם גלמוד ולא בריא.

ביקש להזמינו לसेוד בביתו אך הלה לא היה מרוצה מהרעיון. אם מחמת המיקום, ואם מחמת הבושה. כיון שכן גילה לו ר' ישראל "סוד": במסעדה פלונית (מסעדה מאוד מוכרת ב"גאולה") ניתן לсеוד ללא תשלום - אך כמובן שהסוד חייב להישאר חתום וכמוס!

מאז באה הרווחה לאותו גלמוד - שלא חלם שר' ישראל פורע מידי פעם את החשבונות לבעל המסעדה...

במשך הזמן גם נוצרה ידידות בין הגלמוד לבעל המסעדה שמשדל אף הוא לסייע לו רבות.

בשלב מסוים התאפשר למיודענו להיכנס למעון הורים ממשלתי, הממוקם במרכז הארץ. עברו זו הייתה הצלה, ואילו עבור ר' ישראל החלה כאן תקופה חדשה בה היה משגר לו מידי חודש מעטפה ובה "דמי כיס"... ומידי פעם גם היה נוסע למרכז הארץ לבקר את ידידו הגלמוד.

בחול המועד סוכות תשע"ב הגיע בעל המסעדה לבקר את הגלמוד, וכאשר הבחין במקום במעטפה אופיינית לשמחות - אשר הייתה חתומה בשמו של ר' ישראל פריימן - הבין שהייתה איזו שמחה שהוא לא עודכן אודותיה.

וכלל לא העלה בדעתו שר' ישראל שולח לאותו גלמוד תמיכה חודשית, אותה הוא אורז באחת מהמעטפות הרבות שנותרו לו משמחה משפחתית שהתקיימה עשר שנים קודם לכן...

זו הייתה הסיבה שבנו פרץ בצחוק כאשר התעניין אצלו בעל המסעדה "מי מתחתן אצלכם?"...

נלב"ע זמר חשוון תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה

"מזל טוב על השמחה!" בישר בעל מסעדת " - - " בגאולה הירושלמית לג. פריימן.

על מנת שלא להביך אותו עטה ג. פריימן חיוך וניסה להבין: "לאיזו שמחה אתה מתכוון?"

"מה זאת אומרת?" התפלא בעל המסעדה "הרי רק אתמול ראיתי מעטפה מהודרת של הזמנה, עם השם של אביך. אז אני מאחל לך 'מזל טוב!' ומתעניין מי מתחתן אצלכם!"

גלגלי מוחו של ג. פריימן נעו במהירות, אך את התעלומה לא הצליח לפתור. "היכן ראית את המעטפה?" גישש "היכן ראית? אצל פלוני..."

- - - "הבנת?!" פרץ הבן בצחוק.

* * *

שמעתם פעם על אדם שנולד עם משקפיים?

הר"ר ישראל פריימן זצ"ל - שנלקח לבית עולמו בז' מרחשון תשע"ב - נולד כך! עם "משקפי מגדלת" שמגדילים את הזולת. כך קל יותר לראות מה חסר לו, ובמה ניתן לעזור לו...

זה התחיל בשכונת "כנסת" הירושלמית, והוא עדיין נער צעיר. התגורר שם יהודי נכה שהתהלך בעזרת קביים. כולם ראו אותו - אך אף אחד לא ראה אותו. רק הנער ישראל, בעזרת "משקפיו" המיוחדים הבחין בו ונידב את עצמו לסייע באופן יומיומי, אם בהליכה למקווה וכדו'.

זה המשיך באותו ערב יום הכיפורים, כאשר נפטר יהודי בשכונה, לא עלינו, בשעה שכולם טרודים בהכנות ליום הקדוש. היה קשה למצוא מי שיתנדב לטפל בקבורה, אך ר' ישראל מזנק למצווה.

'סעודה מפסקת' באותה שנה הוא לא אכל!!! כי המשקפיים שלו היו חד-כיווניים, דרכם הבחין רק בצורכי הזולת ולא בצרכיו שלו.

זה העפיל לפסגות כאשר השתלם בהנהלת חשבונות. שכנים וידידים מבקשים את סיועו בהגשת דוחות לרשויות, והוא נעתר בחפץ לב ובשמחה רבה.

ומה בקשר לתשלום... "מה פתאום? מה כבר עשית?!"

הוא התקבל לעבודה בעיריית ירושלים, תחילה כפקיד רגיל ובהמשך בתפקיד בכיר. מיד עם כניסתו לתפקיד החל לחפש מה אפשר לעזור לאנשים. היה פונה מיזמתו לאנשים שהצטופפו בתורים, ופניהם נבוכים. את אותן פעולות ש"מאכער" עושה תמורת תשלום נאה, היה עושה ללא תמורה ומיזמתו העצמית! האם נפגשתם אי פעם עם עוד פקיד כזה באחד ממשרדי הרשויות?!

ככל שהתקדם בתפקידו, כך גם התרחב כר הפעולה שלו עד שהפך לכתובת מרכזית עבור מוסדות תורה וחסד שנצרכו לסייע